

Minden embernek vannak könyvei, amiket magával ment minden hajótörésen át, maga se tudja, miért. A titok utólag kiderül néha. Ilyen könyv és ilyen nemrég kiderült titok nekem a Benedek Elek-féle „Magyar mese és mondavilág” — ugyan ki ne ismerné! A vastag piros kötetek egyike már gyermekkorom óta hányódiak életem útjain, megjárta velem a huszas években Berlint, a harmincas években Párist, az ostrom alatt a pincét. Ház omlott össze fölöttem s a multam évtizedei.

Nem nyitottam ki gyermekkorom óta. Elég volt rápillantanom, hogy kábítóan áradjon belőle két emlék. Az egyik a csodaszarvasok, fehér csodamének, jóságos törpék, gonosz óriások, hős táltosfiúk és elvarázsolt tündérlányok zöld és arany rajzása a gyermekkori képzelet holdfényében. A másik emlék pedig: az a bíbor, bronz és sárga ősz, amit nagybátyám erdészházában töltöttem, mint gyógyuló beteg, kilencéves koromban. Hosszú heteken át az erdőzugas, ez a könyv meg a lábadozás gyöngésége voltak az agglegény-nagybácsi mellett magányom társai. És most meglátogatott belőle a napokban az elfelejtett mult egy darabja, sorsom magyarázatának egy darabja: félig-meddig az elindulás gyermekkoromból.

Kezembe került multkor a könyv egy láda fenekéről s a kísértésnek nem tudok ellenállni: szétterítem. Magától nyílik szét egy helyen, mint ahol a lapok között dagad valami. Nem is vékony és nem is kicsiny dolog, s bizony: zöldesbarna, aranyban játszó és kékkal tarkázott vadkaeca-tollak. Oglán bég tollai! A multnak mekkora mélységéből, micsoda világégéseken át villantok felém e megsárgult könyv lapjai közül! Oglán bég, egyetlen társam az erdő sejtelméi, röppenve suhanó meseárnyai és megfejtetlen hangjai között.

...András bácsi asszonytalan háza egyetlen földszinti szobakonyhából állt, ő maga főzött, ha főzött nekem, de leginkább száraz eledelel élt, meg boron. Fenn a padlásúrben volt egy kis félig-lomtár szobácska, ahonnét messzire be lehetett látni az erdőt és a völgyet; hóviharos időkben innét figyelte, nem teszi-e be illetéktelen a lábát az ő birodalmába. Itt helyezett el engem, hogy betegségem után sokáig alhassam a lila erdei reggelben s arany délelőttben. A magasztalt szelíd mókusok beugráltak a ház előtt hajladozó szálfenyőkről ágy melletti kis asztalkámra, ha diót vagy mogyorót készítettem oda nekik. Jó volt, de mégis nagyon elhagyatottnak éreztem magam, amíg magányomat meg nem osztotta Oglán, a vadkaeca. A szélestalpú völgy moesara melletti tisztáson találtuk megsebzett szárnyal vergődve, lilás kökörcsinek közt vörösre festette magakörül a gólyahírek pozsgásan zöld leveleit.

— Valami nyomorult orvvadász lőtt rá... — mondta a foga közül András bácsi és felemelte az állatot kutyája előtt. A vadmadár szeme lázasan égő és zavaros volt, és én úgy éreztem, rám tekint segítségért.

— Nem lehetne meggyógyítani? — kérdeztem, mert András bátyám szememláltára végzett már egyszer ilyen sebzett állattal.

— Ha szedsz nekivalót és tallózol egy kis szemét is neki, ez még megélhet.

Meg is élt Oglán; így neveztem el, mert akkor olvastam egy ifjúsági regényt egy nemeslelkű törökről, akibe aztán szívesen éltem bele magamat, s most a saját nevemet adva neki, mellemre öleltem Oglán béget s úgy vittem haza. Vérért sokáig nem lehetett kimosni ruhám szövetéből. A szobám melletti padláson csinaltam neki fészket puha, vékonyszálú erdei füvekből, verejtékezve ástam neki való férgek után András bátyám parányi zöldségeskertjében, ahol a néhány tő tengeri csak a dohánytövek leplezésére szolgált, és a talaj minden állati lakóját Oglán elé hordottam. Eleinte nem evett, csak a vízzel telt cseréptányért kellett újra meg újra megtöltenem. Később már evett, és a szeme már nem volt olyan hályogos a láztól, értelmesen csillant felém, ha újabb zsákmánnyal közeledtem, s egyszerűen csak örvendő, sáporogó hangon felelt belépésemre és ép szárnyát is meglegyintette. Etetőfogva versenyt gyógyultunk. Nekem úgylátszik, használt az, hogy szeretnem lehetett valakit és gondoskodnom kellett róla olyan munkával, ami a gyerekeknek kemény: étvágyat kaptam és pirosodni kezdtem, nem ültem olyan étvágytalanul András bácsi vadásztarisznyaszagú kenyere meg a keeskelejes esti puliszka mellett, és Oglán is egy-kettőre tisztára takarította a mázas cseréptálat, akármennyit vetettem elébe.

Egyedülletem egyszerre megszűnt, társra akadtam. Oglán ott-honosan ült a fészken, szólt hozzám meghitt sáporgásával és a szemé biztatóan csillant meg az eresz alatt, ha éjjel felriadtam. Oglán ekkor anyám és testvérem, meg a gyerekeim is volt egyszerre. Gondját viseltem, de ő is gondot viselt rám, mert jelenlétével betöltötte az életemet.

... Vannak pillanatok, amelyeket nagyon nehezen feled el az ember. Még most is előttem az egyik ilyennek a ragyogása. Abban a padlásomtárban mindenféle akadt, sánta öreg zsámoly is, azon tanyázom Oglán fészke mellett. A padláslyukakon át beáradnak a szeptemberi napsütés fénylécei és fénygerendái, bennük millió porszemecske, amelyeket, mint afféle nagyító vett észre a gyerekszem, s az ember — mármint a gyerek, — eltöpreng rajtuk. Valóban olyan kicsinyek-e, hogy nem lehetnének valamiképpen még annál is kisebbek? S egyszerre rájöttem, csak úgy magamtól, hogy igen; gyerekésszel, akkor, ott fedeztem föl az atomok titkát s évtizedek múlva semmi csodálkozást sem éreztem, amikor nálam jóval bölcsőbb és türelmesebb szakemberek a szerkezetét is fölfedezték azoknak a parányi pontoknak, amelyeket én akkor András bácsi padlásüregnek napszűrődéses világegyetemében láttam lebegni. Ez a világegyetem akkor az enyém volt és én azon kezdtem töprengeni, mi lesz Oglán sorsa. Persze, hazaviszem. Télen majd ellesz a konyhán. A többit már magától értetődően rajzolta elém a kilencéves képzelet. Megtanítom őt az emberek nyelvére. Oglán meg engemet a kacsákéra. Titokban farsalogni fogunk. Tavasszal aztán Oglán majd megtanít repülni is. Ez természetesnek tűnt nekem, mert olyan hő vágyam volt, hogy éjszakánkint addig is sokszor repültem, persze álmomban. Hogy Oglán meg én így egymásra akadtunk s ilyen magasságok útjait tudó barátom akadt, azon éppen ezért nem is csodálkoztam. Oglán egy másik világból zuhant elém és nyakának, meg szárnytollainak

zöld és kék aranyán át éppen ebbe a másik világba pillantottam bele — a levegőtenger, a szabad szárnyalás, a magasság, a túlvilág üzentek felém és hívtak s én ezekben a hetekben valósággal lebegtem a föld fölött.

— Hazaviszem! — mondtam egy esti szalonnasütés közben a nagybátyámnak.

— Jó! — egyezett bele és gondosan megpiszkálta a tüzet. — Nézd... — tanított — ha szabad tüzet raksz majd, mindig vigyázz, hogy friss, nedves bot legyen a tűzpiszkálód, az nem gyullad meg könnyen. — Visszatért a kacsára: — Édesanyád majd megsüti nektek... Már költözés előtt jó kövérre hizott a tarlókon és ha ilyen hűsben marad, nem is kell hozzá olyan sok szalonna; mond meg anyádnak. — Megütődve bámulhattam rá a parázs derengésében, mert most arra tért, hogyan kell a szabadtűznél való szalonnasütéshez tüzet rakni: — ... Tudod, szalonnát nem lehet nagytűzön piritani! Parázs kell neki, hogy lassan olvadjon, és piruljon, s az ember hozzá tudjon férni a kenyérrel a tűz és a szalonna között. Nézd csak!

Az ügyesen összekotort parázshalomból kikelő apró kékes lángok úgy forogtak a tűz fölött, mint parányi emberkék, s megvilágították esontos, bütykös, nagy ujjait s a végükön a széles csontlapoknak tetsző kőrmöket. A vörös derengés lágyan foszlott bele a sötétbe. A ritkás köd fölött — úgy tetszett, egészen alacsonyan — a csillagok csapatjai ragyogtak. — Elérem-e majd őket Oglánnal, ha megint ilyen alacsonyra leszállanak, amikor már repülni tudok vele? — gondoltam akkor, tűz mellett ülő kisgyerek. Valami tompa nesz hallatszott a mocsaras völgyben, madár kiáltozott vagy éji vad; a bőrzekéből kinyúló hatalmas ujjak ügyesen dolgoztak a tűz fölött és odanyújtották nekem a szalonnaszírral telecsöpögött és tűztől kormos, füsttűz kenyeret: — Na egyél. — A levegő ekkoriban tele volt az erdő, az éj, a madarak és az állatok hangjaival. Aludni mentünk, és másnap reggel lett.

... Szeptember is elmúlt, arany-vörösre váltott az erdő, csak a ház előtti szálfenyők őrizték tompazöld egyenruhájukat. A tengericsövek lassan mind elfogytak a kertből — neki! Ezen a délelőttön aztán, amikor Oglán tízórajjáról gondoskoltam az ásóval s észre se vettem, milyen üveges kék az égbolt s micsoda hangok örvénylenek benne, fölmentem Oglánhoz, akit reggel békében hagytam, mert még sötéttel keltünk föl: az őzek itatóhelyéhez vitt a nagybátyám ezen a reggelen. Amikor visszaértünk, összeszedtem a nekivalót a kertben s fölmasztam a lépcsőn, ami — tisztességgel szólva inkább létra volt. A padlástér rothadó bőrholmik szagával tele sötétjét most is átmarták a nap fénynyilai. De a cseréptál kihullott a kezemből és darabokra tört. Oglánt sehol sem találtam. Átkutattam érte a padlás minden zugát és végül András bácsi terepszemléje állapította meg a valót:

— A te Oglánod meggyógyult és magától ment el. Eljött a húzás ideje s nem maradhatott tovább... No, legfeljebb nem esztek otthon vadkacsapecsenyét...

Otthagytam, s én mint aki üres szobában levél után kutat, kerestem a nemes Oglán üzenetét. S valóban otthagytá nekem fejének pávakék díszait és aranyosbarna melltollait. Én pedig azt

hiszem, akkor sírtam életemben utoljára: milyen hűtlen volt hozzám.

— Ne sírj! — mondta nagybátyám, s mintha restelkedő gyöngédség bujkált volna érdes hangjában. Mint minden magányos ember, pompásan ismerte a gyereklelket s pontosan tudta, mit gondolok: — Nézd, vadmadár. Ha itt van az ideje és neki is költöznie kell... ez az ő hűsége, ez az élete, és jól teszi, hogy így tesz. Jó, ha néha mi emberek is ilyenek vagyunk, ha hűek maradunk a bennünket szólító rendelkezéshez... — S akkor egy este elmondta a maga életét, amit sohasem értett meg a család. s előttem derengeni kezdett, hogy ilyen belső törvényhez volt hű ő is, amikor az lett, ami lett: az erdőhívásához... És most látom, hogy tanítása mélyebbre hatolt bennem, mint akkor gondoltam, mert ime most már tudom, hogy azért én is egy belső hanghoz maradtam hű; hiába volt a biztos fedél és a bő lakoma, elért, hogy költözöm kellett lelkem más csillagai alá. Valami megpendül ilyenkor a levegőben, valami mindennél erősebb törvény, ami elvisz, elragad, el kell mennünk olyan életbe, hivatásba, amit az emberek nem értenek... s ezt most, öregem értettem meg igazán: én, Oglán, a vén és mégis ifjú vadmadár...

KUTYAÉNEK

*Ma olyan szép hűvös az éjjel,
vau, vau, várnak az utcák,
már fürdik a város a fényes
a vízben a hidak alatt.*

*Bátran ügessünk, hiszen nem
szűkölnék a villamosok ránk,
a téren elnyúlva a'usznak
morogva a lomha buszok.*

*Almukba merülve ma jók
az emberek, ők se harapnak,
hosszú fülünk szépen himbálva
köszöljük a nagy tereket.*

*Fejünk a fák simogatják.
holdfénybe lebegnek a házak,
csaholunk és fenn a magasban
sokezernyi kiskutya sír.*

Földi Pál